

Чанчыкаў Данііл Віталевіч,
курсант 1 курса
Навуковы кіраўнік Савік С. А.,
кандыдат гістарычных навук, дацэнт
Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

ПОДВІГ ЖЫХАРОУ ВЕСКІ КОРЬ

Анатацыя. Увосень 1942 года жыхары вескі Корь на Смаленшчыне здзейснілі незвычайны подзвіг – выратавалі параненых партызан, сімуляваць выбліск Корью. Нямецкі патруль, паверыўшы ў эпідэмію, абышоў веску бокам. Гэтая рэальная гісторыя, захаваная ў сямейных успамінах і пацверджаная архіўнымі знаходкамі, паказвае, як народная кемлівасць і мужнасць простых людзей дапамаглі атрымаць перамогу ў тыле ворага.

Ключавыя словы: Веска Корь, Смаленская вобласць, партызаны, эпідэмія Корь, народная кемлівасць, выратаванне, подзвіг у тыле ворага

Увядзенне. Маленькія вескі, раскіданыя па неабсяжных прасторах Расіі, часцяком здаюцца нямымі сведкамі гісторыі, чые назвы на картах нічога не кажуць выпадковаму падарожніку. Адною з такіх з'яўляецца веска Корь. Яе гісторыя – гэта не проста хроніка знікнення, а сапраўдны летапіс народнай мужнасці, хітрасці і самаахвярнасці, ледзь не якая адышла ў нябыт разам з апошнімі яе жыхарамі.

Асноўная частка. У суровыя гады Вялікай Айчыннай вайны гэта была невялікая, закінутая ў лясах Смаленскай вобласці весачка, якая адносілася да Веліжскага раена. Сення ад яе засталіся толькі рэха і мясцовыя могілкі, якія сталі нямым мемарыялам. Сярод пакрывіліся крыжоў тут захавалася брацкая магіла, дзе спачываюць воіны легендарнай 4-й ударнай арміі, якія змагаліся за вызваленне гэтай зямлі.

Мой выбар спыніўся на гэтай весцы зусім не выпадкова. Яна – частка маёй сямейнай гісторыі. Менавіта тут, у весцы Корь, жылі мае прабабуля і прадзед – Сцепаніда і Яўціхій Хобатавы. Прадзед пайшоў на фронт і прапаў без вестак, падзяліўшы лес мільенаў. А прабабуля, застаўшыся ў акупацыі, пранесла праз усе жыцце памяць аб неверагодным подзвігу, здзейшаным яе аднавяскоўцамі. Доўгі час гэтая гісторыя існавала толькі ў выглядзе сямейнага падання, перадаванага з вуснаў у вусны, – кранальнага, але, на жаль, не занадта пераканаўчага для старонняга чалавека.

Пошук матэрыяльных доказаў здаваўся марным, пакуль аднойчы я зусім выпадкова не зазірнуў у пашпарт сваёй бабулі. І там, у графе «месца нараджэння», я ўбачыў доўгачаканае пацверджанне: «Смаленская вобл., Веліжскі р-н., Будніцкі сельскі савет, Д. Корь». Гэты сухі бюракратычны запіс

стаў для мяне мостам, перакінутым праз сумневы, жывым сведчаннем таго, што веска Корь – не міф, а рэальнае месца, дзе рабілася гісторыя маея сям'і.

Так у чым жа заключаўся той самы падзвіг, да якога я так доўга падводжу? Восень 1942 года. Смаленшчына ўжо больш за год знаходзіцца пад пятай нацыскай акупацыі. Нямецка-фашысцкія войскі ўсталевваюць свой жорсткі парадак, а ў лясах, навакольных вескі, актывізуюцца партызанскія атрады, становячыся сапраўдным кашмарам для захопнікаў. Веска Корь, як і многія іншыя, жыла па суровых законах ваеннага часу. Яе жыхары, рызыкаючы ўласным жыццём, хавалі ў сябе параненых і абессилевших партызан. Усе яны выдатна разумелі: найменшая агалоска, адзін данос-і доля вескі будзе страшнай і немінучай. Усім была вядомая лес Хатыні, сцертых з твару зямлі разам з жыхарамі за падобную «зраду» [1, с. 372].

І вось у адзін з дзен, калі партызаны ў весцы былі асабліва аслабленыя і схаваць іх хутка не ўяўлялася магчымым, на подступах да вескі заўважлі нямецкі патруль. Паніка і адчай ахапілі людзей-гібель здавалася немінучай. У гэты крытычны момант, на жаль, гісторыя не захавала імя таго, хто прапанаваў геніяльны ў сваёй прастаце і дзержкасці план. Хтосьці з жыхароў, які валодаў кемлівасцю і веданнем нямецкай мовы, прапанаваў згуляць на адным з самых глыбокіх страхоў любой арміі – страху перад эпідэміяй [2, с. 24].

Хутка, выкарыстоўваючы, верагодна, падручныя сродкі – сажу, гліну, фарбу - на яго твары і целе былі намаляваныя характэрныя плямы, якія імітуюць сып. І гэты безназоўны герой, перамагаючы жах, выйшаў насустрач ворагу. Ен заявіў немцам, што ў весцы бушуе эпідэмія Корью - хваробы надзвычай заразнай і небяспечнай. Чаму фашысты паверылі на слова? Магчыма, адыграла ролю пераканаўчая гульня «хворага», яго шчырая істэрыка, а, магчыма, і прыродная асцярожнасць салдат, якія не жадалі рызыкаваць сабой дзеля маленькай, нічым не характэрнай весачкі. Так ці інакш, нямецкі патруль не стаў рызыкаваць. Яны не ўвайшлі ў веску, абмежаваўшыся тым, што ўсталевалі на яе ўскраіне папераджальную таблічку з лаканічным, але страшным надпісам: «Masern» (Корь). Гэтая шыльда стала магічным шчытом, які на ўвесь пакінуты час акупацыі ахаваў веску ад няпрошаных гасцей. Нямецкія часткі, пазнаючы аб «небяспечнай зоне», абыходзілі Корь бокам.

У пасляваенныя гады веска, выратаваная хітрасцю, яшчэ нейкі час захоўвала сваю незвычайную, цяпер ужо легендарную назву – Корь. Яно стала нямым напамінам пра тое, як адчайная кемлівасць і гатоўнасць да самаахвяравання перамаглі грубую сілу. Аднак у канцы 80-х гадоў, з вескі з'ехалі апошнія яе жыхары і веска памерла [3, с. 188].

Заклучэнне. Сення веска Корь вымерла. Але яе гісторыя – гэта не проста аповяд аб ваеннай хітрасці. Гэта гісторыя пра тое, як звычайныя людзі, не героі ў класічным разуменні, змаглі падмануць саму смерць. Гэта помнік народнай мудрасці, які важней любога гранітнага манумента, таму што ен жыве ў памяці нашчадкаў, накітаваў нас, хто знаходзіць сілы і жаданне адшукаць гэтыя макулінкі мінулага і вярнуць іх з нябыту.

Спис використанай літаратуры

1. Партизанское движение в годы Великой Отечественной войны 1941-1945 гг.: Энциклопедия / редкол.: В.А. Золотарев (гл. ред.) [и др.]. – М. : Олма-Пресс, 2005. – 670 с.

2. Смоленская область в годы Великой Отечественной войны 1941-1945: Документы и материалы. В 2-х кн. – Кн. 2 / Сост.: Г. Н. Мозгунова, Е. В. Капшукова, Н. Н. Новикова; под ред. Г. Н. Мозгуновой. – Смоленск : Маджента, 2006. – 455 с.

3. Школьников, Л. М. Велижская земля: историко-краеведческие очерки / Л. М. Школьников. – Смоленск : Смядынь, 2003. – 208 с.